

Cơ sở hạ tầng chất lượng vì cộng đồng ASEAN đổi mới và cạnh tranh

PGS.TS Vũ Khánh Xuân

Viện Đo lường Việt Nam

Hạ tầng chất lượng (Quality Infrastructure - QI) phục vụ đổi mới và cạnh tranh đang là vấn đề được các nước ASEAN đặc biệt quan tâm. Đã có rất nhiều hội nghị/hội thảo được tổ chức tại các quốc gia (gần đây nhất là hội thảo về QI được tổ chức ngày 15.12.2015 tại Thái Lan) nhằm chia sẻ kinh nghiệm, kiến thức cho các doanh nghiệp và chuyên gia trong lĩnh vực tiêu chuẩn đo lường chất lượng để hiểu rõ về QI và những tác động của nó đến hoạt động đổi mới công nghệ và nâng cao khả năng cạnh tranh của từng quốc gia cũng như của cả cộng đồng ASEAN. Dưới góc nhìn của một nhà quản lý, nhà nghiên cứu, tác giả đưa ra những phân tích và đề xuất cho vấn đề này...

Hạ tầng chất lượng quốc gia

Hạ tầng chất lượng quốc gia (National Quality Infrastructure - NQI) là cơ sở hạ tầng rất quan trọng của mỗi quốc gia, nó tạo cơ sở đảm bảo chất lượng cho sản phẩm, hàng hóa, dịch vụ, và hơn thế nữa là đảm bảo cho chất lượng cuộc sống của mọi người dân trong xã hội của mỗi quốc gia. NQI của một quốc gia bao gồm 3 trụ cột chính, đó là: Tiêu chuẩn, Đo lường và Đánh giá sự phù hợp.

Tiêu chuẩn đưa ra các yêu cầu kỹ thuật cụ thể đối với sản phẩm, hàng hóa, dịch vụ..., cũng như các phương pháp, quy trình đo, kiểm tra, đánh giá các yêu cầu đó. Đối với những sản phẩm, hàng hóa, dịch vụ quan trọng, ảnh hưởng nhiều đến chất lượng cuộc sống của người dân, đến sự công bằng trong xã hội, đến sức khỏe của cộng đồng, các yêu cầu kỹ thuật, phương pháp, quy trình đánh giá được quy định bằng các tiêu chuẩn bắt buộc áp dụng, được quyết định bởi các cơ quan có thẩm quyền.

Đo lường được thể hiện thông qua các hoạt động đo lường trong xã hội. Đối với những hoạt động đo lường liên quan đến công bằng xã hội, sức khỏe

Hội thảo Cơ sở hạ tầng chất lượng vì Cộng đồng ASEAN đổi mới và cạnh tranh

của con người, an toàn của cộng đồng và môi trường, Nhà nước sẽ điều chỉnh thông qua hoạt động đo lường pháp định (Legal Metrology). Hoạt động đo lường pháp định đảm bảo những yêu cầu cấp thiết nhất, liên quan đến chất lượng cuộc sống tối thiểu của người dân trong cộng đồng. Đối với những hoạt động đo lường khoa học và công nghiệp (Scientific and Industrial Metrology), tác động của nó chủ yếu thể hiện trong hoạt động khoa học và công nghệ và hoạt động sản xuất, kinh doanh trong các ngành kinh tế - kỹ thuật. Hoạt động đo lường khoa học và công nghiệp có ảnh hưởng trực

tiếp đến hoạt động đổi mới công nghệ và tính cạnh tranh của các ngành kinh tế - kỹ thuật của một quốc gia.

Đánh giá sự phù hợp bao gồm các hoạt động: công nhận (accreditation), thử nghiệm (testing), giám định (inspection)/chứng nhận (certification). Công nhận là hoạt động có tác động rất lớn đến chất lượng các hoạt động đo lường và đánh giá sự phù hợp khác, nhằm đưa các hoạt động đó thực hiện theo các chuẩn mực quốc tế, quốc gia tiên tiến, phù hợp. Tổng hợp các hoạt động của NQI nói chung được thể hiện ở hình 1.

NQI	
Tiêu chuẩn	- Tiêu chuẩn tự nguyện - Tiêu chuẩn bắt buộc áp dụng
Đo lường	- Đo lường pháp định - Đo lường khoa học, đo lường công nghiệp
Đánh giá sự phù hợp	- Công nhận - Thử nghiệm - Giám định/Chứng nhận

Hình 1: hạ tầng chất lượng quốc gia

Về QI trong khối ASEAN

Trong quá trình phát triển, ASEAN đã hình thành các ủy ban hoạt động trong các ngành, lĩnh vực khác nhau, như Ủy ban khoa học và công nghệ (COST), Ủy ban kinh tế (EC)... Trong các ủy ban về các ngành, lĩnh vực khác nhau đó có các tiểu ban cho từng lĩnh vực cụ thể hơn. Tiểu ban tư vấn của ASEAN về tiêu chuẩn và chất lượng (ACCSQ) là một trong những tiểu ban quan trọng có liên quan trực tiếp đến QI. Trong ACCSQ lại có nhiều nhóm công tác khác nhau, như nhóm công tác về tiêu chuẩn và thừa nhận lẫn nhau (W1); nhóm công tác về đánh giá sự phù hợp (W2); nhóm công tác về đo lường pháp định (W3)... Tuy nhiên, chưa thấy có nhóm công tác nào phụ trách các vấn đề về đo lường khoa học và đo lường công nghiệp. Như vậy, có thể nói, ACCSQ chưa bao quát hết được NQI của các quốc gia thuộc ASEAN. Về đo lường, nhóm công tác về đo lường pháp định thực chất chỉ quan tâm đến một phần nhỏ thuộc hoạt động đo lường được đề cập đến trong NQI nêu ở trên. Đối với hoạt động tiêu chuẩn hóa, đánh giá sự phù hợp cũng tương

tự. NQI thực chất chi phối các hoạt động do nhà nước điều chỉnh và cả những hoạt động tương tự được dẫn dắt bởi thị trường. Bức tranh tổng thể mô tả sự chi phối của NQI được thể hiện trong hình 2.

Hình 2: tác động của NQI

Những hoạt động về tiêu chuẩn đo lường chất lượng do nhà nước điều chỉnh (nhóm A) thực chất là những hoạt động nhằm bảo vệ người tiêu dùng, an toàn cho sức khỏe con người, bảo vệ môi trường sống. Tất cả những hoạt động ấy do nhà nước điều chỉnh và nó là một phần của NQI.

Mảng hoạt động thứ hai không do nhà nước điều chỉnh mà được điều chỉnh thông qua cơ chế thị trường (nhóm B). Tất cả hoạt động ở nhóm này chủ yếu mang tính tự nguyện. Kết quả chính của nhóm này mang lại là sự đổi mới công nghệ, nâng cao chất lượng sản phẩm, dịch vụ và nâng cao khả năng cạnh tranh cho các doanh nghiệp. Đó chính là một trong những mục tiêu quan trọng nhất mà NQI có thể đem đến nếu xây dựng và phát triển tốt NQI của các quốc gia trong cộng đồng chung ASEAN.

Phát triển hạ tầng chất lượng quốc gia phục vụ đổi mới và cạnh tranh của các quốc gia ASEAN

Từ những phân tích trên cho thấy, để nâng cao hạ tầng chất lượng phục vụ đổi mới và cạnh tranh đối với cộng đồng chung ASEAN, chúng ta cần chú ý những vấn đề cụ thể như:

- Các quốc gia trong cộng đồng chung ASEAN cần có sự quan tâm đúng mức đến việc xây dựng và phát triển NQI

phù hợp với điều kiện của từng quốc gia. Trên thực tế, qua các cuộc hội thảo cho thấy, trong lĩnh vực đo lường, có nước mới chỉ quan tâm đến hoạt động đo lường pháp định mà chưa quan tâm đến

đo lường khoa học và công nghiệp. Đây sẽ là thiếu sót lớn nếu cả hai mảng này không được đầu tư quan tâm đúng mức. Bởi cả hai lĩnh vực này đều có vai trò, tác dụng to lớn đối với sự phát triển kinh tế - xã hội của đất nước. Vì vậy, để nâng cao hạ tầng chất lượng phục

vụ đổi mới và cạnh tranh của cả khối, các nước thành viên cần đầu tư, quan tâm đầy đủ đến cả hai lĩnh vực này.

- Các quốc gia thuộc ASEAN và cả Cộng đồng chung ASEAN cần chú ý phát triển không chỉ nhóm hoạt động tiêu chuẩn đo lường chất lượng do nhà nước điều chỉnh mà cần phát triển tốt các hoạt động ở nhóm B để thực hiện tốt việc đổi mới công nghệ và nâng cao khả năng cạnh tranh. Hoạt động thuộc nhóm B mới chính là hoạt động có tác động lớn nhất đến đổi mới công nghệ và nâng cao khả năng cạnh tranh của từng quốc gia cũng như của cả cộng đồng chung.

- Việc hài hòa hóa hoạt động tiêu chuẩn đo lường chất lượng trong khối cộng đồng chung ASEAN chỉ nên tập trung vào nhóm A, bởi đây là nhóm đưa ra những văn bản pháp quy, liên quan trực tiếp đến hoạt động nhập khẩu. Hay nói khác đi đó là nhóm do nhà nước (ở mỗi quốc gia khác nhau) điều chỉnh. Vì vậy, sự hài hòa ở cấp quốc gia sẽ tạo điều kiện để các nước trong cộng đồng tìm được tiếng nói chung, tạo hành lang thông thoáng để cùng hợp tác phát triển. Nhóm B chính là sự riêng biệt hóa để tạo dựng được tính cạnh tranh của từng quốc gia trong cộng đồng nói riêng của cả khối nói chung.

Tác giả tham dự Hội thảo QI được tổ chức tại Thái Lan